

Aanvulling op Handreiking havo Nederlands, eerste tijdvak

Dit stuk bevat de vragen die LTN op basis van het LTN-docentenpanel HAVO en het verslag van de examenzitting met dit panel aan het CvTe heeft voorgelegd (zondag 19 mei). Het CvTE heeft op maandagmiddag 20 mei gereageerd. De aanvulling op het correctievoorschrift is inmiddels gepubliceerd (examenblad). Die aanvullingen staan in dit stuk in het rood, zoals wij die aangeleverd kregen in de brief van het CvTE. We hebben de antwoorden van het CvTE goed proberen te lezen. Onze indruk is dat de antwoorden vaak laten zien dat er ruimte geboden wordt. We bevelen aan die ruimte te nemen, steeds op basis van de analyse van de vraag, dat is ons uitgangspunt. Dat advies kan niet meer zijn dan een collegiaal advies: het vervang nooit het correctievoorschrift zoals het CvTe dat publiceerde.

Dordrecht, 20 mei 2019

Namens Maarten Peetsma, Margot van Houwelingen-Hoebink, Hanneke Gerits,

Gert Rijlaarsdam

CvTE antwoordt op niet gestelde vragen, maar op kwesties die in de handreiking aan de orde kwamen:

Alle antwoorden op open vragen moeten worden beoordeeld op spelling, zie vakspecifieke regel 1. In het cv is deze aanwijzing weggefallen bij vraag 1 en bij vraag 25.

De antwoorden op vraag **10** mogen ook in zelfstandige zinnen gegeven zijn. Het gebruik van hoofdletters aan het begin van het antwoord (of de antwoorden) wordt bij deze vraag niet beoordeeld.

Hieronder volgen de vier vragen waarover het LTN-docentepanel vragen stelde aan het CvTE, de reactie van het CvTE, en ons concluderend advies.

Vraag 22

Deze vraag stelt eerst dat in tekst 2 mensen sociale media ment een ander doel gebruiken dan in tekst 1. Dan volgt de vraag: Wat is het doel in tekst 1 en wat in tekst 2? De stelling duidt erop dat leerlingen moeten begrijpen dat er een verschil is in doel: dat moet dan ook uit het antwoord blijken. Merk op dat er niet specifiek naar het hoofddoel wordt gevraagd.

1. Tekst 1 duidt twee doelen aan, in een opsommend verband (al. 4: Bovendien). Dit tweede doel komt in het correctievoorschrift niet voor, terwijl het toch een doel van tekst 1 is, en ook verschilt van het doel in tekst 2.
2. In tekst 2 is essentieel dat het doel van het gebruik van sociale media vooral is om van huis uit/vanaf de bank de buitenwereld naar binnen te trekken. Dit is een breder doel (er worden ook bestellingen geplaatst, films gekeken, datingsites bezocht etc.) dan het antwoordmodel nu aangeeft, met de beperkende omschrijvingen van contact met de wereld/je vrienden. Het creëren van vermaak (thuis blijven en toch uitgaan) is niet hetzelfde als in contact blijven met vrienden en de wereld.

Het docentenpanel van Levende Talen Nederlands verzoekt het CvTE om het correctievoorschrift te wijzigen op deze twee punten: een uitbreiding van het eerste scorepunt, en een betere specificatie van het tweede scorepunt.

Reactie CvTE:

Vraag 22 luidt: In tekst 2 gebruiken mensen sociale media met een ander doel dan in tekst 1. Wat is het

Ad. 1 LT wijst op het opsommend verband. Het gaat hier om de visie van Van Ginneken: blijven, en (op sociale netwerken) je van je beste kant laten zien, en ook nog van je leukste kant. Dat leuke en dat beste worden in al. 4 en 5 uitgewerkt. Nu is de vraag of 'je van je beste/leukste kant laten zien' een doel is voor mensen om sociale media te gebruiken? Dan zouden mensen als doel hebben: 'ik ga mezelf even lekker van mijn beste kant laten zien'. Dat lijkt niet echt in lijn met de tekst. Vandaar dat het correctievoorschrift op dit punt niet gewijzigd moet worden.

Ad2. In het huidige correctievoorschrift staat 'contact met de wereld'. Dat houdt toch in dat je thuis kunt blijven en van daaruit praktische zaken kunt regelen (bestellingen plaatsen etc.)? Het verschil tussen het voorstel van LT en het huidige correctievoorschrift is wel erg klein.

Repliek LTN: Collegiaal advies

Het is allerm minst duidelijk dat in deze alinea Van Ginneken nog aan het woord is. De auteur introduceert een ander doel van sociaal mediagebruik, dat in deze tekst sterk uitgewerkt wordt (kale kerstboom symbool). Een leerling die dit doel geeft, heeft de

tekst begrepen. Het doel staat nevensgeschikt geformuleerd, krijgt een sterk gewicht in de tekst, zou daarom geaccepteerd moeten worden; in tekst 2 is dit doel niet aan de orde, dus: goed.

Ad 2: LTN begrijpt dat antwoorden waarin de nadruk ligt op 'vermaak etc. ook goed gerekend kunnen worden. Contact met de buitenwereld mag heel ruim worden begrepen, niet alleen het onderhouden van contacten met vrienden. Allerlei communicatieve functies die vanaf de bank vervuld kunnen worden.

Vraag 25

We stellen het CvTE voor om 'BV Nederland' als losse woordgroep (dus zonder eindbaas) op te nemen in het cv.

Reactie CvTE:

Vraag 25: '... van BV Nederland' is een nabepaling en hoort bij 'eindbaas'. Alleen BV Nederland is niet zonder meer spottend. Desalniettemin lijkt goed om of aan 'eindbaas' of aan 'bv Nederland 1 punt toe te kennen (en niet aan allebei 1 punt).

Vraag 26

Vraag 26 is een heel mooie vraag, die de ingewikkelde redenering van alinea 1 en 2 terugvraagt.

De vraag bestaat uit een beknopting van alinea 1 en 2 ('het resultaat van een onderzoek...en welke gegevens tot dit resultaat leiden', en een samenvatopdracht: vat het resultaat en de gegevens die daartoe leiden samen.

De vraagstelling leidt ertoe dat de idee van de vraag niet goed tot zijn recht komt, en leerlingen op de automatische piloot van de examentraining parkeert: er is sprake in de vraag van 'het resultaat' en 'de gegevens', er kunnen vier punten verdiend worden, dus som vier dingen op, waarvan er een iets is als resultaat en drie dingen zijn die voor 'gegevens' kunnen doorgaan. Maar dat is geen toetsing van tekstbegrip, want aan de betekenis van de woorden resultaat en gegevens kan volledig voorbijgegaan worden. En juist deze twee begrippen leveren in de vraagstelling voor de goede lezers problemen op.

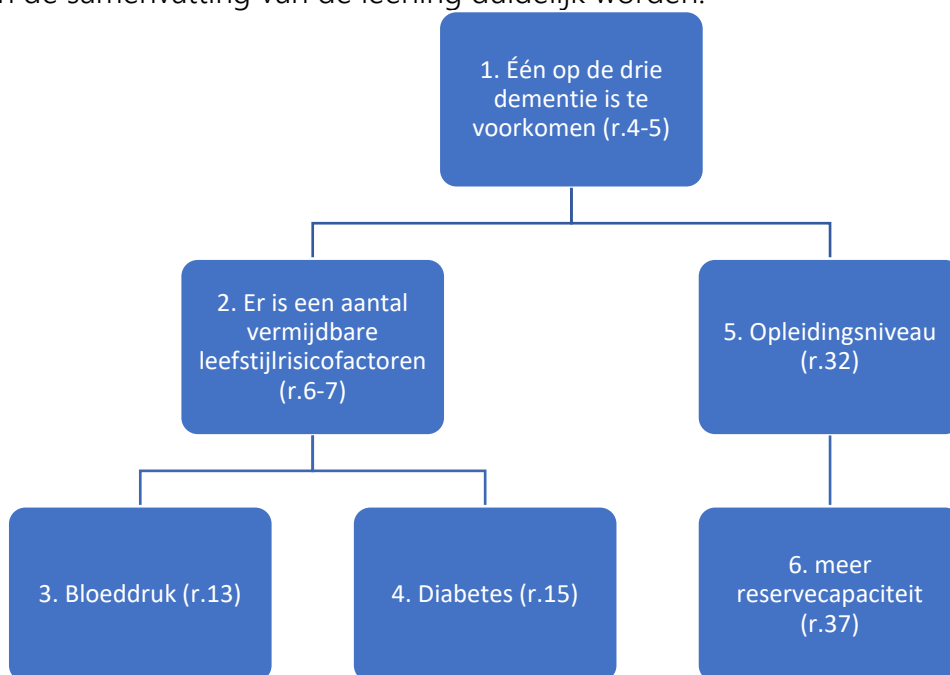
De twee begrippen in deze vraag leveren een probleem op. Een resultaat van het onderzoek kan zijn: dementie is te voorkomen in een derde van de gevallen. Dat is dan eigenlijk de conclusie, of de uitkomst. De term 'gegevens' verwijst naar data in een onderzoek, maar die worden in deze alinea's niet vermeld. Wel worden er elementen genoemd die samenhangen ('suggestie', schrijft de auteur) met de kans op dementie (leefstijlrisicofactoren: bloeddruk, diabetes). Vervolgens voegt de auteur eraan toe dat de *gevolgen* van dementie samenhangen met opleidingsniveau: hogere opleidingsniveaus hebben een hogere reservecapaciteit om de gevolgen van dementie op te vangen.

Het resultaat van een onderzoek hoeft niet beperkt te worden tot de kwantitatieve uitkomst (een derde van de dementiegevallen kan voorkomen worden). Het resultaat van een onderzoek is eerder de samenhang: minder X en Y hangen samen met minder dementie. Als een leerling dat als resultaat ziet, terecht, van het onderzoek in alinea 1, dan komt die hopeloos in de war met de term 'gegevens'.

Eigenlijk is de vraag zoals nu gesteld onbeantwoordbaar, en biedt reparatie via het antwoordmodel geen uitkomst. Schrappen van deze vraag (alle leerlingen vier punten) zou o.i. de beste oplossing bieden. In de toekomst kan een schemavraag hier wellicht een goed vraagalternatief zijn.

Als het CvTE er toch voor zou kiezen om de vraag te handhaven, dan kan het volgende voorstel misschien soelaas bieden.

Als je de samenvatting schematiseert kom je tot een verdeling in 6 blokjes. Blokje 2, 3 en 4 hebben te maken met 1 (voorkomen van dementie), blokje 5 en 6 gaan in op het opvangen van de ziekte en niet in op het voorkomen ervan. Dat onderscheid moet in de samenvatting van de leerling duidelijk worden.

Je kunt als leerling onmogelijk bedenken hoe je de vier punten bij de vraag kunt verdienen. De vraag vraagt twee dingen (resultaat, gegevens), de examenmakers bieden vier scorepunten, en het argumentatieschema bestaat uit zes blokjes.

We hebben een aantal suggesties voor een andere puntenverdeling:

Er zijn twee redeneringen: Iedere redenring krijgt twee punten

- A. Hoe te voorkomen?
 - vermijden/voorkomen (dementie)

- door bloeddruk laag houden & diabetes voorkomen /in de hand houden van leefstijlrisicofactoren
- B. Opvangen van gevolgen
- opleidingsniveau beïnvloedt
- gevolgen (dementie)

Reactie CvTE

Het is niet zo dat het aantal punten altijd 1 op 1 correspondeert met het aantal te noemen dingen, maar dat terzijde. 'Gegevens' lijkt ons in dit opzicht nog steeds een correct gekozen, neutrale term.

Bovenstaand 'blokkenschema' lijkt ons een correcte weergave, die strookt met de tekst én met het correctievoorschrift (vakje 1, 2, 3&4 en 5&6 corresponderen met de verschillende bolletjes in het cv).

Het enige waar twijfel over kan zijn is het aantal punten. De punten 1 en 2 (in het cv, of in het blokkenschema) zijn essentieel, dus 1 punt elk (zo ook in het correctievoorschrift). Diabetes en bloeddruk zijn inwisselbare voorbeelden: 1 punt. En opleidingsniveau zonder het noemen van reservecapaciteit is niet echt 'to the point', daarom 1 punt voor een antwoord waarin deze op een correcte manier gecombineerd zijn.

Repliek LTN: Collegiaal advies

De respons scheert langs de probleemstelling heen: er zijn twee redeneringen. In de tweede redenering is 'gevolgen van dementie' essentieel (zie schema); dat is juist het onderdeel dat tussen haakjes staat.

De eerste redenering zou twee punten moeten krijgen

1. een op de drie gevallen van dementie (1) is te voorkomen door (2)
(leefstijl/bloeddruk onder controle houden/diabetes te voorkomen)

De tweede redenering zou twee punten moeten krijgen

1. opleidingsniveau (1) kan de gevolgen van dementie verminderen (2) (door een grotere reservecapaciteit).

In het huidige correctievoorschrift vervullen bolletje 2 en bolletje 3 hetzelfde in de redenering, alleen op een andere niveau van abstractie.

Collegiaal advies: het cv geeft de leerling drie punten voor de eerste redenering, ook als er dingen dubbel staan (leefstijl, en ook de voorbeelden daarvan). Die dus toekennen. Voor de twee de redenering kan een punt worden gehaald: die wordt verdiend als leerling de correcte relatie legt tussen opleidingsniveau en de gevolgen van dementie (verminderend).

Vraag 32

De vraag bestaat uit een stellend deel en een opdracht. Eerst wordt gesteld dat tekst 3 en tekstfragment 2 van elkaar verschillen wat de mogelijkheid betreft om dementie te voorkomen. Leerlingen wordt gevraagd uit te leggen wat dat verschil inhoudt.

Deze vraag is problematisch wegens de betekenissen van 'mogelijkheid'. Gaat het erom dat de teksten verschillen in de mogelijkheden die aangedragen worden om dementie te voorkomen, of om de mogelijkheid *dat* dementie te voorkomen is?

Eenduidiger was de vraag geweest als de stelling was geweest: " de kans op dementie te verkleinen door voorkoming van hart- en vaatziekten.", en in de vraag verwezen was naar alinea 1 van tekst 3.

Problematisch is dat geen van de paren antwoorden in het antwoordmodel nu past bij een van de twee interpretaties van de term 'mogelijkheid'.

1. Is dementie mogelijk te voorkomen:
 - a. tekst 3: ja,
 - b. tekstfragment 2: nee, twijfel. Niet in het antwoordmodel.
2. Zijn er mogelijkheden om dementie te voorkomen:
 - a. tekst 3: via leefstijlrisicofactoren te beheersen /via bloeddruk laat te houden, en diabetes te voorkomen;
 - b. tekstfragment 2: slikken van medicijnen tegen hoge bloeddruk/te hoog cholesterolgehalte

Het LTN-docentenpanel stelt het CvTE voor deze vraag en het antwoordmodel onder de loep te nemen, en indien de vraag gehandhaafd blijft, het antwoordmodel aan te passen in de richting van ons voorstel.

Reactie CvTE

Het woord 'mogelijkheid' kan op twee manieren opgevat worden. Er zijn dan ook twee verschillende antwoorden in het correctievoorschrift om deze twee interpretaties van 'mogelijkheid' te dekken.

Het eerste antwoord in het correctievoorschrift gaat over hoe dementie te voorkomen is. Het correctievoorschrift is in dit opzicht nagenoeg identiek aan 2a in het voorstel van LT. Met het tweede antwoord (2b) wordt aangegeven dat effecten volgens tekstfragment 2 te betwijfelen zijn (al zijn er bij LT enkele woorden weggelaten).

Het tweede antwoord in het correctievoorschrift is: maatregelen hebben een positief effect (tekst 3). Dat ligt o.i. in het verlengde van het voorstel: 'Ja, dementie is te voorkomen' (1a). Het tweede antwoord in het correctievoorschrift is: het effect van maatregelen is onzeker. Dit is een andere verwoording van: 'er is twijfel over de mogelijkheden om dementie te voorkomen' (1b).

Repliek LTN: Collegiaal advies

We lezen in dit antwoord dat het voorstel van LTN overeenkomt met het correctievoorschrift.

De leerling geeft antwoord op een van beide vragen:

1. Is dementie te voorkomen (is het mogelijk om dementie te voorkomen):
ja versus niet zeker/twijfel.
2. Hoe kun je dementie voorkomen (welke mogelijkheden zijn er om dementie te voorkomen):
leefstijl/bloeddruk/diabetes versus beschermende maatregelen/medicijnen slikken.